מיתיבי היה לו חמש בכפר חנניה וחמש בכפר עותני אין מצטרפות עד שיהא לו אחת בציפורי תיובתא דרב א] תרגמה שמואל אליבא דרב א כגון שהיו תשע מכאן ותשע מכאן ואחת באמצע דההיא חזיא להכא וחזיא להכא אמר רב פפא ולשמואל אפילו רועה מצרפן ואפילו כליו של רועה מצרפן בעי רב אשי כלבא דרועה מאי כיון דקרי ליה ואתי לא מצטרפי או דלמא זימנין דלא אתי ומצטרך איהו למיזל א] ואתייה תיקו: ר"מ אומר הירדן מפסיק למעשר בהמה: א"ר אמי לא שנו אלא שאין שם גשר אבל יש שם גשר מצרפן אלמא משום דלא מיקרבן הוא מיתיבי היו לו בשני עברי הירדן אילך ואילך או בשני אבטילאות כגון של נמר ונמורי אין מצטרפין ואין צריך לומר חוצה לארץ וארץ והא חוצה לארץ וארץ כמקום שיש גשר דמי וקתני לא מצטרפין אלא א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן היינו טעמיה דר"מ דאמר קרא 1 והירדן יגבול אותו לפאת קדמה הכתוב עשאו גבול בפני עצמו אלא מעתה 2 ותאר הגבול ועלה הגבול הכי נמי הכתוב עשאו גבול בפני עצמו שאני התם דאמר קרא 3 זאת תהיה לכם הארץ לגבולותיה סביב כולה ארץ ישראל גבול אחד היא אי הכי ירדן נמי ארץ ולא ירדן בשלמא לר' חייא בר אבא היינו דקתני ירדן אלא לרבי אמי ליתנינהו לכולהו נהרות (א) קשיא ב](לימא) כתנאי 4 כי אתם עוברים את הירדן ארצה כנען ארצה ארץ כנען ולא הירדן ארץ כנען דברי ר' יהודה בן בתירה ר' שמעון בן יוחי אומר הרי הוא אומר 5 מעבר לירדן ירחו קדמה מזרחה מה ירחו ארץ כנען אף ירדן ארץ כנען (ב) אמר רבב"ח א"ר יוחנן אין ירדן אלא מבית ירחו ולמטה למאי הלכתא אילימא לנודר ג] ב הלך אחר לשון בני אדם וכל היכא דקרו ליה ירדן איתסר ליה אלא למעשר בהמה תניא נמי הכי ד] ירדן יוצא ממערת פמיים ומהלך בימה של סיבכי ובימה של טבריא ובימה של סדום והולך ונופל לים הגדול ואין ירדן אלא מבית ירחו ולמטה א"ר חייא בר אבא א"ר ה] יוחנן למה נקרא שמו ירדן שיורד מדן א"ל ר' אבא לרב אשי אתון מהתם מתניתו לה אנן מהכא מתנינן לה 6 ויקראו לו ללשם דן בשם דן אביהם ו]וא"ר יצחק לשם זו פמיים ותניא ז] יוצא ירדן ממערת פמיים אמר רב כהנא זכרותיה דירדנא ג] ממערת פמיים היכא דאמר לא שתינא מים ממערת פמיים איתסר ליה בכוליה ירדנא זכרותא דדמא כבדא כדרבי יצחק דאמר רבי יצחק ג כבד שנימוח מטמא ברביעית זכרותא דמיא פרת דאמר רב יהודה אמר רב ד הנודר ממימי פרת אסור בכל מימות שבעולם היכי דמי אילימא דאמר לא שתינא ממימי דפרת מי פרת הוא דלא שתינא הא מנהרא אחרינא שתינא אלא דאמר לא שתינא ממים דאתו מפרת דאמר רב יהודה אמר רב כל הנהרות למטה משלש נהרות וג' נהרות מפרת והאיכא

עינתא

מכפר עותני לכפר חנניה שנים ושלשים מילין וציפורי מצרפתן באמצע: **תרגמה שמואל אליבא דרב.** דהא דקתני אחת באמצע לאו אריישא קאי דאיירי בחמש אלא כגון שיש לו תשע מכאן ותשע מכאן וכו': **ולשמואל.** דלא בעי דמיהוי אמצעית חזיא לצירוף המנין אפילו רועה יש לו דליכא באמצע ואין לו שום בהמה ד] לצרפן: **ואפילו כליו של רועה.** מונחין באותו כפר מצרפן הואיל וסופו דרועה למיזל התם ומשקליה וקרינן ביה מונה: **דקרי ליה ואתי.** ולא מיצטריך רועה מיזל התם ולא קרינא ביה מונה: **דלא מיקרבן.** שאין יכולין לילך זו אצל זו לא הבהמות ולא ה] רועה: **אבטילאות.** קונטריד"ש שני אפרכיות ובמלכות אחת: **נמר ונמורי.** שני אבטילאות אין מצטרפות אע"ג דסמוכות זו לזו במיל אחד: **במקום שיש שם גשר דמי.** דהא אין שם נהר וקתני דחוצה לארץ וא"י ו](ואפילו) כולן עומדות בתוך מיל אלא שזו בארץ וזו בח"ל אין מצטרפין: **והירדן יגבול אותו.** בספר יהושע (יח) בגבול ז] אחד מן השבטים: **אלא מעתה.** כל ז] דכתיב בנחלת השבטים ותאר הגבול ה"נ דכל שבט ושבט גבול בפני עצמו ואם יש לו בנחלת שבט זה ובנחלת שבט זה (ובנחלת שבט זה) אין מצטרפין ואפילו בתוך ששה עשר מיל א"כ אמאי נקט חוצה לארץ וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שמנאן כולן ח] עשאוה ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ ט] גבולותיה דארץ חשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני י] כל הנהרות מפסיקין: **ט](לימא) כתנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מבית ירחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מירחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים: **לנודר.** דהנודר מן הירדן יהא מותר לשתות מירחו ולמעלה: **מדן.** שם מקום: **אתון.** מדוקיא דשמא ירדן מתניתו לה: **ממערת פמיים.** אלמא מדן אתי: **זכרותיה דירדנא.** עיקרו של ירדן: **זכרותא דדמא.** עיקר הדם הוי כבד: **מטמא.** באהל: **ברביעית.** כמות דם המת: **לא שתינא ממימי פרת.** מים הנקראים פרת קאמר והלך אחר לשון בנ"א דאדם הנודר אין דעתו אלא אחר שם שהוא רגיל לקרות לאותו מקום: **כל הנהרות.** שבעולם למטה יא] חוץ מג' נהרות חדקל ופישון וגיחון שכל הנהרות שבעולם באים יב] משם:

עינתא

אמר קרא יג] יגבול אותו לפאת קדמה. בגבול בנימין כתיב בס' יהושע (יח) ולא כמו שכתוב בספרים יד]: **שאני** התם דאמר קרא זאת תהיה לכם הארץ לגבולותיה סביב. בפ' ואלה מסעי כתיב האי קרא וקראי של טו] מעלה ותאר הגבול ועלה הגבול כתיב בספר יהושע (שם) טז] כל חילוק כל שבט ושבט ואשמועינן האי קרא דאלה מסעי דכל גבול ארץ ישראל אחד ולא כמו שפי' הקונטרס דלאחר שמנאן עשאה ארץ אחת דמשמע דשניהם כתובים במקום אחד ואינו כן דהאי כתיב באורייתא והאי כתיב בנביאים: **מעבר** לירדן ירחו קדמה מזרחה יז] כתיב מה ירחו ארץ כו'. וא"ת אי מירדן ירחו קדרים לאיתקום זה כתיב בכמה מקומות וי"ל דדוקא מייתי האי קרא דכתיב באלה מסעי לאחר שמנה תחומי ארץ ישראל וכתיב (שם) וילו משה וגו' עד שני המטות וחצי המטה לקחו נחלתם מעבר לירדן ירחו קדמה מזרחה דמשמע דירדן הוה מעיקר ארץ ישראל ולא בכלל גבול שני המטות כמו שירחו יח] לאו בכלל גבולם: **אין** ירדן אלא מבית ירחו ולמטה. פירש בקונטרס אבל מה דמשיך למעלה מירחו לאו ירדן הוא דבטל חשיבותיה שמתערב בימים גדולים וקשה לפירושו דאם למעלה בטל חשיבותו לפי שמתערב א"כ למטה נמי שהרי כבר נתערב בימים למעלה וי"ל אע"פ שנתערב למעלה בימים יכול להיות שלמטה יוצא מן יט] המים והולך בלא תערובת כדקאמר בסמוך שמהלך בימה של סבכי ובימה של טבריא ובימה של סדום והולך ונופל לים הגדול משמע דניכר כשיוצא מכל אותם הימים והולך ונופל בים הגדול וכדאמרינן נמי בב"ר בפ' בראשית דהדין ירדנא מהלך גו ימא דמלחא ולא מתערב ומיהו קשה לפירוש הקונט' יט] דהמ"ל בטל חשיבותו למטה מירחו יותר מלמעלה דאמת הוא שלמטה מירחו מתערב יותר והולך לים המלח דגבול למטה מטה בנימין הוה בין בני יהודה ובין בני יוסף כדכתיב ביהושע (יח) ויהודה היה עומד מנגב של ארץ ישראל ובני יוסף מצפון ובנימין באמצע וגבול יהודה היה מחזיק כל אורך א"י ממזרח למערב וים המלח היה עומד ליהודה בכל מזרחו ובמקום שהיה כלה הירדן י]נופל לתוכו שם כלה מזרחו של יהודה לצד צפון כדכתיב ביהושע (טו) גבי תחום בני יהודה וגבול קדמה ים המלח עד קצה הירדן והירדן היה גבול מזרחו של בנימין כדכתיב בסוף כ] והירדן יגבול אותו לפאת קדמה וכשמנה גבול צפוני של בנימין ממזרח למערב כתיב כא] להם גבול לפון מן הירדן ועלה הגבול אל כתף ירחו ועלה בהר ימה פי' כ]מצד גבול הצפוני שלהם מן הירדן שבמזרח מתחיל המיצר ועלה אל עבר כתף ירחו מצפון ועלה משם אל המערב אל עבר ירדן ומושך החוט בצפונו של ירחו נמצאת ירחו לפנים מן החוט בחלק בנימין וחוזר ומונה גבול מערב מצפון לדרום ואח"כ גבול דרומית ממערב למזרח ובסוף גבול דרומית לצד מזרח כתיב והיו תוצאות הגבול אל לשון ים המלח צפונה אל קצה הירדן נגבה זה גבול נגב פירוש צפונה של לשון שכל כב] הים בגבול יהודה הרי כל המקראות מוכיחות שהירדן היה הולך מצפון לדרום ונופל בים המלח בסוף גבול בנימין לצד דרום וירחו היה לבנימין מצד הצפון ולמה לא היה חשיבות הירדן מירחו ולמעלה והלא לא היה שם ימים עד סוף גבול בנימין שנופל בים המלח ונראה לפרש דמקרא קא דריש דאין קרוי כג] לירדן אלא מבית ירחו ולמטה דקרא והירדן יגבול אותו משמעי מבית ירחו ולמטה:

הוא

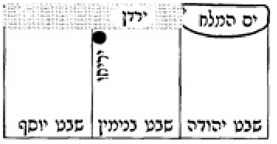

מסורת הש"ס

א] [פסחים נג: וש"נ], ב] רש"א מ"ז, ג] [נדרים נ: וש"נ], ד] [ב"ב עד: וש"נ], ה] ל"ל יומא, ו] [מגילה ו.], ז] ל"ק, ח] רש"א מ"ז, ט] ל"ל כתיב, י] ונופל ל"ק, כ] מילך ל"ק.

תורה אור השלם

1. וְהַיַּרְדֵּן יִגְבֹּל אֹתוֹ לִפְאַת קֵדְמָה זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי בִנְיָמִן לִגְבוּלֹתֶיהָ סָבִיב לְמִשְׁפְּחֹתָם: יהושע יח כ
2. וְתָאַר הַגְּבוּל וְנָסַב לִפְאַת יָם נֶגְבָּה מִן הָהָר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי בֵית חֹרוֹן נֶגְבָּה וְהָיוּ תֹצְאֹתָיו אֶל קִרְיַת בַּעַל הִיא קִרְיַת יְעָרִים עִיר בְּנֵי יְהוּדָה זֹאת פְּאַת יָם: יהושע יח יד
3. וְיָרַד הַגְּבוּל הַיַּרְדֵּנָה וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו יָם הַמֶּלַח זֹאת תִּהְיֶה לָכֶם הָאָרֶץ לִגְבֻלֹתֶיהָ סָבִיב: במדבר לד יב
4. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן: במדבר לג נא
5. שְׁנֵי הַמַּטּוֹת וַחֲצִי הַמַּטֶּה לָקְחוּ נַחֲלָתָם מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרֵחוֹ קֵדְמָה מִזְרָחָה: במדבר לד טו
6. וַיֵּצֵא גְבוּל בְּנֵי דָן מֵהֶם וַיַּעֲלוּ בְנֵי דָן וַיִּלָּחֲמוּ עִם לֶשֶׁם וַיִּלְכְּדוּ אוֹתָהּ וַיַּכּוּ אוֹתָהּ לְפִי חֶרֶב וַיִּרְשׁוּ אוֹתָהּ וַיֵּשְׁבוּ בָהּ וַיִּקְרְאוּ לְלֶשֶׁם דָּן כְּשֵׁם דָּן אֲבִיהֶם: יהושע יט מז

הגהות הב"ח

(א) גמרא ליתנינהו לכולהו נהרות ולר' חייא בר אבא נמי לימא כתנאי כצ"ל ותיבת קשיא נמחק: (ב) שם אף ירדן ארץ כנען קשיא אמר רבה:

לעזי רש"י

קונטרידי"ש. חבלי ארץ.

מוסף רש"י

לשם. עיר שכיבשו בני דן, זו פמיים. שמשם ירדן יוצא, כלומר מה ירדן יוצא ממערת פמיים (מגילה ו.).

שיטה מקובצת

א] למיזל לאתרייה: ב] ותניא ירדן יוצא: ג] דירדנא מערה אות מ' נמחק: ד] בהמה מצרפין הסי"ד: ה] ולא הרועה הסי"ד: ו] בגבול בנימין הסי"ד ותיבות אחד מן השבטים נמחק: ז] כל היכא דכתיב כי הגבול ועלה הגבול ה"נ: ח] כולן עשאן ארץ: ט] הארץ לגבולותי' דארץ כו' ולא גבול דירדן: י] ליתני במתני' כל: יא] למטה משלשה תיבת חוץ נמחק: יב] באים מהם הסי"ד: יג] קרא והירדן יגבול: יד] בספרים לפאת ים הסי"ד: טו] של עלה הגבול ותאר וכו' ואות מ' נמחק: טז] יהושע על חילוק גבול כל שבט: יז] תיבת כתיב נמחק: יח] שירחו אינה (לאו) בכלל: יט] הקונטרס דמ"ס תיבת דהמ"ל נמחק: כ] בסוף פרשת בנימין: כא] כתיב זה להם: כב] הים ס"א הלשון: כג] קרי ירדן אות ל' נמחק:

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ז מהלכות בכורות הלכה ג:
ב [מיי' פ"ט מהל' נדרים הל' א והל' יג טוש"ע יו"ד סימן ריז סעיף א]:
יב ג מיי' פ"ג מהל' טומאת מת הלכה יד:
יג ד מיי' פ"ט מהלכות נדרים הלכה יח טור וש"ע יו"ד סימן ריז סעיף כה:

רבינו גרשום

רועה גבי הא דבאמצע שלטא עיניה. ט"ז מיל להכא וט"ז מיל להכא ומצטרפי דקרינן ביה מונה דמצי חזי להכא ולהכא: ציפורי עומדת בין כפר חנניה וכפר עותני ובין שלשתן לא הוי אלא ל"ב מיל: תיובתא דרב דאמר חמש בעינן באמצע כי היכי דליתחזי לאיצטרף להכא ולהכא: תרגמא שמואל כו'. ואחד באמצע. דההיא חדא חזיא לאיצטרף הכא והכא: אפילו רועה ואפילו כליו. כלומר לא תימא דכי הוי בהמה באמצע מצטרף אפילו רועה או כליו קאי באמצע מצרפין דהא מצי חזי הכא והכא. וכליו דכי אתא לאיתויי כליו דקאי באמצע שלטא עיניה הכא והכא: כלבא דרועה. קאי באמצע מי מצרף אי לא: כיון דקרי ליה לכלבא אתי לגביה ולא מצטרך רועה למיזל לגביה לאיתויי דלא אזיל התם לאמצע ולא שליט עיניה להכא והכא לא מצרפן או דלמא כו': אלמא. דהאי דקאמר ירדן מפסיק משום דלא מיקרבן הוא בשאין שם גשר דלא מצו הני למיקרב להני: אבלטאות. כרכים גדולים: דכמקום שיש שם גשר דמי. דאין שם מים ביניהם ומצי למיזל הני להני ולא מיצטרף: עשאו גבול בפני עצמו. ומפסיק הכי נמי דאם יש לו בהמות בגבול של ב' שבטים דלא מיצטרפי: כולה א"י גבול אחד היא. ומיצטרפי: אי הכי ירדן נמי. מא"י היא ולא יפסיק: בשלמא לר' חייא דאמר משום דירדן איקרי גבול היינו דקתני הירדן מפסיק אלא לר' אמי דאמר משום דלא מיקרבן הוא ליתני כל נהר נמי מפסיק: אילימא לנודר. שלא ישתה מן הירדן: וכל היכא דקרו ליה ירדן. בין למטה בין למעלה ליתסר: אלא למעשר בהמה. להפסיק דלא מפסיק אלא דמבית ירחו ולמטה: זכרותא. עיקרו של ירדן שמשם גדל היינו מערת פמיים: מטמא ברביעית. כדינו של דם המת: דכרותא דמיא. עיקרו של כל מימות של עולם פרת שממנו יוצאין: דשלשה נהרות. גיחון פישון חדקל: למטה מפרת. כלומר דכל מימות יוצאין ממנו: והא איכא